

Betänkande av Agenda 2030-delegationen: Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet SOU 2019:13**Forum Syds remissvar**

Forum Syd är en biståndsorganisation och Sveriges största plattform för det civila samhället. Våra medlemmar är biståndsaktörer i det svenska civila samhället och tillsammans arbetar vi med människors rättigheter, möjliggör för människors organisering och ett starkt civilt samhälle. Våra kommentarer utgår från förståelsen att Sveriges genomförande av Agenda 2030 måste ses i en global kontext eftersom Sveriges politik påverkar människor utanför dess gränser, samt utifrån åtagandet om att ingen ska lämnas utanför. Forum Syd står även bakom Concord Sveriges remissvar.

Sammanfattning

- Forum Syd instämmer i betänkandets utgångspunkt att Agenda 2030 ska genomföras i de ordinarie processerna och välkomnar förslaget om ett riksdagsbundet mål för genomförandet. Målet bör inkludera samstämmig politik för hållbar utveckling och åtagandet om att ingen ska lämnas utanför.
- Forum Syd välkomnar att betänkandets förslag handlar om att stärka kapaciteten att arbeta samstämmigt för en hållbar utveckling, det är en förutsättning för att vi ska nå Agenda 2030.
- Forum Syd ser behovet av en strukturerad kontinuerlig dialog mellan näringslivet och regeringen men anser också att det behövs en bredare dialog med representanter från fler aktörer.
- Forum Syd välkomnar förslaget att regeringen tillsätter en utredning om en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter.
- Forum Syd menar att Sverige ska ta ledarskap internationellt för åtagandet om att ingen ska lämnas utanför och att det ska vara en vägledande princip för det internationella utvecklingssamarbetet.

5.1 Riksdagsbundet mål

Forum Syd instämmer i förslaget om ett riksdagsbundet mål för genomförandet och delar analysen att detta bidrar till politisk förankring och långsiktighet i arbetet. Vi vill trycka på vikten av att målet inkluderar både den nationella och globala dimensionen i genomförandet. Forum Syd anser att målet också bör inkludera samstämmig politik för hållbar utveckling och åtagandet om att ingen ska lämnas utanför, **enligt förslag:** "Sverige är ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för **en samstämmig politik för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling där ingen lämnas utanför, vare sig nationellt eller internationellt.** [...]".

Forum Syd ser samstämmig politik - där mänskliga rättigheter sätts först, synergier mellan olika politikområden tillvaratas och målkonflikter hanteras - som en förutsättning för att nå Agenda 2030. Att stärka det i Sveriges genomförande är därför centralt. Forum Syd ser åtagandet om att ingen ska lämnas utanför som ett av de viktigaste åtagandena i agendan. För att det ska få genomslag i genomförandet måste grupper som lämnas utanför eller riskerar att lämnas utanför synliggöras och inkluderas i planering, genomförande och uppföljning. Det är viktigt att även grupper som idag inte omnämns i Agenda 2030 inkluderas och synliggörs. Detta kräver att åtagandet systematiskt analyseras

i allt arbete och att politik utformas utifrån att de som har störst behov också nås av åtgärder. Därför anser vi att åtagandet bör ingå i det övergripande målet.

Betänkandet föreslår att regeringen bör redogöra för riksdagen hur målet ska uppnås och hur de avser återrapportera till riksdagen och FN. Utifrån det som delegationen identifierar som genomförandegap är det också centralt att analysera orsaker bakom gapet mellan mål och resultat samt vilka ytterligare åtgärder som krävs för att redan beslutade riksdagsbundna mål ska nås. Sådana analyser kan bidra med viktiga lärdomar för det fortsatta arbetet.

Forum Syd föreslår att regeringen som ett nästa steg bör ta fram en ny handlingsplan som sträcker sig fram till 2030, som ger strategisk vägledning, identifierar de största utmaningarna och viktigaste åtgärderna.

5.2 Agenda 2030 i den statliga budgeten

Forum Syd är positiva till förslaget om en samlad redovisning genom en Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen. Det stärker möjligheterna till uppföljning och ansvarsutkrävande. Forum Syd föreslår att regeringen dessutom ska redovisa hur regeringen på ett systematiskt sätt hanterar målkonflikter utifrån mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och åtagandet om att ingen ska lämnas utanför.

Civilsamhällets granskning av Politiken för Global Utveckling (PGU) visar att regeringars PGU-skrivelser har identifierat och synliggjort en rad målkonflikter liksom påpekat samstämmighet och synergier men inte varit tydliga med hur dessa målkonflikter behandlats eller vilka val som lett fram till olika beslut. Målkonflikter har snarare setts som potentiella än som reella problem.¹

6.1 Agenda 2030-kommitté

Forum Syd är positiva till förslaget om en Agenda 2030-kommitté med ett sekretariat med god analyskapacitet och ett inkluderande arbetssätt. Vi vill understryka vikten av att dess sammansättning speglar samhällets olika aktörer och dess perspektiv samt att det finns möjlighet att involvera samhällsaktörer utanför kommittén för att ta fram underlag, ta in inspel och förankra förslag.

7.1 Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet

Forum Syd föreslår att även det förvaltningspolitiska målet ska innehålla en global dimension, *enligt följande tillägg*: "[...]bidra till Sveriges utveckling *en miljömässigt, ekonomisk och social hållbar utveckling i Sverige och globalt*, genomförandet av Agenda 2030 och ett effektivt EU-arbete."

10 Forum för dialog

Forum Syd ser positivt på förslaget om ett nationellt forum för dialog i samband med Sveriges rapportering till HLPF. Det är en möjlighet att stärka ett brett ägarskap och att tillvarata engagemang och erfarenheter från samhällets olika aktörer. Det är bra att betänkandet synliggör att ett nationellt forum ska vara tillgängligt och särskilt inkludera sektorer och aktörer som "traditionellt har svårt att få tillgång till ordinarie samråd".

11 Näringslivets roll i genomförandet

11.2 Att skapa förutsättningar för näringslivets bidrag - behov av långsiktighet och dialog

Forum Syd håller med delegationen i bedömningen av behovet av en strukturerad kontinuerlig dialog mellan näringslivet och regeringen. Men vi anser också att det behövs en bredare dialog med representanter från fler aktörer, bland annat civilsamhället, akademien och fackföreningar. En arena där representanter från regeringen, näringslivet, civilsamhället, akademien och fackförbund kan mötas och

¹ Barometer. 2018:10 <https://concord.se/wp-content/uploads/2018/05/barometer-2018.pdf>

utbyta information och erfarenheter skulle stötta ett aktivare samarbete mellan dessa aktörer och stärka det praktiska arbetet med hållbart företagande.

Forum Syd föreslår därför **följande tillägg**: ”Regeringen bör bjuda in företag och representanter för näringslivets organisationer till en strukturerad kontinuerlig dialog för att diskutera hur näringslivet kan bidra till att uppnå Agenda 2030 och omställningen till hållbar utveckling i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Regeringen bör dessutom skapa en arena för strukturerad och kontinuerlig dialog mellan representanter från regeringen, näringslivet, civilsamhället, akademien och fackförbunden. Dessa samhällsaktörer spelar en central roll i arbetet med att uppnå ett hållbart företagande.

11.7 Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter

Forum Syd välkomnar delegationens förslag att regeringen tillsätter en utredning om en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat. Ett hållbart företagande som respekterar mänskliga rättigheter är en nyckel till att uppnå de Globala målen i Agenda 2030. Den ekonomiska makt företag har innebär stor potential att styra utvecklingen i rätt riktning, men även stora risker om stater inte tar sitt ansvar och ställer hårdare krav på näringslivet. Det är tydligt att nuvarande frivilliga riktlinjer, bland annat inom FN och OECD, inte är tillräckliga. De nya kraven på hållbarhetsrapportering som införts i årsredovisningslagen är ett välkommet steg. Men årsredovisningslagen ställer inte krav på att företagen ska införa en policy för mänskliga rättigheter, bara att de ska rapportera ifall de redan har en sådan policy. Därför behövs en lagstiftning som innehåller bindande krav på att företag genomför riskanalyser och åtgärdsplaner för hur de hanterar hot mot mänskliga rättigheter, så kallad Human Rights Due Diligence (HRDD), som är extraterritoriell och inbegriper regler för gottgörelse. Detta har också Statskontoret rekommenderat regeringen.²

Vissa länder har redan infört liknande lagstiftningar, exempelvis Frankrike med ett obligatoriskt lagkrav på human rights due diligence i lagen *Devoir de vigilance*, Storbritannien med vissa krav på due diligence i *Modern Slavery Act* och nyligen Nederländerna med *Child labour due diligence bill*. I andra länder diskuteras lagförslag eller utredningar av möjlig lagstiftning. Sverige halkar nu efter.

Om utredningens slutsats blir att införa skärpt svensk lagstiftning menar delegationen att Sverige också bör verka för motsvarande skärpning inom EU och det internationella samfundet. Forum Syd delar delegationens analys och menar att Sverige bör verka för införandet av bindande regler om HRDD på EU-nivå liksom inom det internationella samfundet, eftersom det skulle säkerställa att samma regler gäller för alla europeiska/internationella företag och att den internationella handeln i större utsträckning bidrar till att garantera att mänskliga rättigheter respekteras.

11.8 Ett globalt partnerskap

När det gäller avsnittet om att använda bistånd som katalysator för att mobilisera det privata kapitalet föreslår Forum Syd ett förtydligande om vikten att skilja på vad som är utvecklingsarbetets specifika roll bland andra finansieringsflöden när det gäller att främja näringslivets bidrag till hållbar utveckling. Att använda biståndsmedel till att subventionera eller riskminimera investeringar bör bara ske i de fall där det finns en tydlig koppling till åtagandet om ingen ska lämnas utanför och utgångspunkten för prioriteringen än fattiga människors perspektiv. Viktigt är också att alla investeringskatalyserande insatser har tydlig koppling till en resultatstrategi och till principer för utvecklingsarbetet som lokalt ägarskap, transparens och ansvarsutkrävande.

² Statskontoret. 2018:8. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete.

13 Civila samhällets roll i genomförandet

13.4 Öka långsiktigheten vid bidragsgivning

Forum Syd delar betänkandets bedömning om behovet av ökad långsiktigheten i stödet till det civila samhället. Det är en förutsättning för ett långsiktigt och hållbart engagemang och för ett livskraftigt civilsamhälle. Det är även viktigt att den statliga bidragsgivningen stödjer en mångfald av civilsamhällets aktörer och dess olika roller, som exempelvis granskare, innovatörer, folkbildare, opinionsbildare och utförare av olika samhällsfunktioner.

13.6 Stå upp för rätten att organisera sig

Forum Syd instämmer i betänkandets bedömning att regeringen fortsatt ska verka och stå upp för medborgerliga och politiska rättigheter och rätten att organisera sig, i alla länder. Det krympande demokratiska utrymmet för civilsamhället hotar hela genomförandet av Agenda 2030. Sverige behöver bli starkare i stödet till civilsamhället, till exempel genom att säkerställa att det svenska utvecklingssamarbetet kan stödja nya strategier och innovativa sätt för civilsamhället att verka i fientliga miljöer. De svenska utlandsmyndigheterna har ett stort ansvar här. Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet genomförs i olika utsträckning på utlandsmyndigheterna. Det krävs fortsatt uppföljning för att säkerställa att åtagandena genomförs på alla utlandsmyndigheter. Dialogen med civilsamhället ska inte vara begränsad till utvecklingssamarbetet utan behöver ske bredare, till exempel även i näringslivsfrämjandet.

14. Den värld agendan verkar i och Sveriges aktiva bidrag

Forum Syd instämmer i betänkandets bedömning att Sverige bör vara fortsatt pådrivande i EU och i internationella organ för ett ambitiöst globalt genomförande av agendan. Biståndet är en begränsad men viktig resurs för genomförandet av Agenda 2030 och särskilt av åtagandet att ingen ska lämnas utanför. Enligt OECD DAC är Sverige ett av givarländerna som har kommit längst i att operationalisera åtagandet i biståndsverksamheten.³ Forum Syd föreslår därför följande tillägg till bedömningen: Sverige bör vara ledande internationellt för att åtagandet i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför ska vara en vägledande princip för det internationella utvecklingssamarbetet.

När det gäller EU:s bistånd ser vi en utveckling där EU:s migrations- och säkerhetspolitiska intressen alltmer styr prioriteringarna snarare än behoven hos människor som lever i fattigdom. Det innebär att biståndsmedel riskerar att användas till insatser för att till exempel hindra människor på flykt att nå Europa istället för att användas till långsiktiga utvecklingsinsatser för fattigdomsbekämpning. Forum Syd föreslår därför följande tillägg till bedömningen: Sverige bör i det internationella utvecklingssamarbetet särskilt verka för att biståndets syfte, att skapa bättre levnadsförhållanden för människor som lever i fattigdom och förtryck, samt att principerna om effektivt utvecklingssamarbete värnas.

15 Att kommunicera Agenda 2030

Forum Syd delar betänkandets bedömning om att regeringen bör underlätta för det civila samhället att verka som folkbildare. Kommunikation och information behövs för att öka kunskap och delaktighet som i sin tur är centralt för folklig förankring och ansvarsutkrävande. Att uppnå ökad kunskap hos målgrupper kräver ofta mer än kortare informationsinsatser och därmed krävs också långsiktigt stöd för folkbildning.

³ OECD DAC 2018:45 Development Co-operation Report 2018 Joining forces to Leave no one behind.

Ny bedömning som bör beaktas

Ett sätt att ytterligare stärka genomförandet av Agenda 2030 är att tydliggöra kopplingen till mänskliga rättigheter. De flesta mål är förankrade och definierade i de mänskliga rättigheterna där det också anges hur arbetet för att uppnå de olika målen ska bedrivas.⁴ Även åtagandet att ingen ska lämnas utanför är starkt reflekterad i de mänskliga rättigheternas princip om jämlikhet och icke-diskriminering.⁵ De mänskliga rättigheterna är till skillnad från de Globala målen bindande för länder att upprätthålla. Sverige har redan gått längre än Agenda 2030 genom politiken för global utveckling, som innehåller ett rättighetsperspektiv.

Anna Stenvinkel
Generalsekreterare, Forum Syd

⁴ Se databas som visar kopplingarna mellan de Globala målens 169 delmål och instrument för internationella och regionala instrument för mänskliga rättigheter, samt ett antal miljökonventioner. <http://sdg.humanrights.dk/>

⁵ The Danish institute for Human Rights, Human Rights and the 2030 Agenda for Sustainable Development, Lessons learned and next steps, 2018